

Se mitt språk!

Tegnspråkopplæring for foreldre til døve og sterkt tunghørte barn

Undervisningsplan

40 moduler

Revidert utgave
august 2000

Forord

Høsten 1994 ble det satt i gang et arbeid med å utvikle et differensiert opplæringstilbud i tegnspråk for flere målgrupper og utdanningsområder. Dette utviklingsarbeidet var et ledd i *Regjeringens handlingsplan for funksjonshemmede 1994 - 1997*.

Norsk Fjernundervisning fikk i oppdrag av Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet å utvikle en læremiddelpakke i tegnspråk til bruk i opplæring for foreldre til døve og sterkt tunghørte barn. Læremidlene skal også kunne brukes av andre målgrupper.

Norsk tegnspråk er et visuelt-gestuet språk med egen grammatikk. Det betegnes som visuelt fordi det mottas gjennom synet og fungerer uavhengig av lyd. Det betegnes som gestuet fordi det utføres med bevegelser i hender, øyne, ansikt, munn, hode og kropp. Derfor har vi valgt å kalle opplæringstilbudet: *Se mitt språk!*

Denne undervisningsplanen er laget til bruk i foreldreopplæringen. Undervisningsplanen skal også kunne tillempes andre målgrupper som deltar i organisert tegnspråkopplæring.

Da den første utgaven av undervisningsplanen kom i oktober 1996, var en klar over at den måtte revideres i tråd med de første års erfaringer med bruk av planen.

I 1999 ble det satt i gang arbeid med å revidere planen med den målsetting at opplæring etter en revidert plan kunne skje fra høsten 2000.

Denne reviderte planen bygger på de samme grunnleggende pedagogiske prinsippene som første utgave og er derfor en videreføring av den. Den reviderte planen skiller seg fra den opprinnelige på noen punkter. For det første fordeler vi nå modulene i fire grupper, hver med ti moduler, i en egen perm. For det andre er planen delt opp i to hoveddeler: **tegnspråk** og **tema**, hvor temadelen omfatter syv hovedområder som inkluderer foreldreinformasjon og døves kultur og historie. I innledende kapitler for hver modulgruppe redegjøres utførlig for både tegnspråkdelen og temadelen.

Det er flere som har bidratt til denne reviderte utgaven. En spesiell takk rettes til **Aud Karin Stangvik** og **Tone Schulstock** som har hatt ansvaret for tegnspråkdelen og **Liv Strand** som har hatt ansvaret for temadelen. Takk også til **Brit Sæther**, som har vært både pådriver og deltaker i arbeidet.

Norsk Fjernundervisning
August 2000

Ellen Gard
direktør

Albert Einarsson
prosjektleder

Undervisningsplanen i tegnspråk bygger på Plan for opplæring av foreldre til døve og sterkt tunghørte barn.

Målet for undervisningen er at foreldrene skal kunne kommunisere uanstrengt og flytende med sine barn. Foreldrene skal få kunnskap om de rettigheter det døve/sterkt tunghørte barnet og familien har i forhold til det offentlige hjelpeapparatet og skolesystemet.

Opplæringen skal gi foreldrene innsikt og forståelse for sitt døve/sterkt tunghørte barns tospråklige og tokulturelle tilhørighet og den skal gi foreldrene innsikt i døves kultur og historie.

Undervisningsplanen har to hoveddeler:

Tegnspråk Temadel

- døves kultur og historie
- informasjon og kunnskap om det å være foreldre til døve/sterkt tunghørte barn

Undervisningsplanen består av 40 moduler, og på side 7. gis en oversikt over emner og timefordeling. Hver modul består av 25 timers undervisning.

Til hver enkelt modul er det en side med oversikt over emner og timefordeling mellom planens to hoveddeler.

Tegnspråkdelen

Planens oppbygging

Modulene er skjematisk fremstilt og inneholder mål, emner, arbeidsmåter, materiell/kilder, språkfunksjoner (modul 1 - 11), og språklære (modul 12 - 40).

Mål: Måloppnåelse for modulen.

Emner: En oversikt over modulens emner.

Arbeidsmåter: Forslag til hvordan undervisningen kan gjennomføres. Innføringen i de ulike emnene er gitt betegnelsen: Presentasjon 1, presentasjon 2 osv. Kommunikasjonsøvelsene er gitt betegnelsene P1a, P1b osv. for de øvelsene som er knyttet til presentasjon 1 og P2a, P2b for øvelser til presentasjon 2 osv. Deretter gis beskrivelser av de ulike øvelsene.

Materiell/kilder: Forslag til materiell/kilder som kan brukes.

Språkfunksjoner: Oversikt over funksjoner som skal være i fokus i den aktuelle modul.

Språklære: Oversikt over sentrale grammatiske emner i den aktuelle modul
NB! Er ikke utarbeidet.

Oversikten over språkfunksjoner er lagt inn i planen frem til modul 12. I modulene 1 til og med 8 gis også en skjematisk fremstilling av arbeidet med språkfunksjoner knyttet til spesifikke øvelser i disse modulene. Hvilke deler av grammatikken som skal være gjenstand for språklig trening på et hvert tidspunkt, er avhengig av hvilke språkfunksjoner som trenes. Fra og med modul 12 skal oversikten over språkfunksjoner erstattes med språklære. Språkfunksjonene er likevel sentrale i undervisningen gjennom

kommunikasjonsøvelsene til de ulike modulene.

De første 29 modulene er beskrevet i detalj. Deretter regner en med at lærerne/ instruktørene, hvis de ønsker det, kan bruke de samme kommunikasjonsøvelsene på nye emner fra modulene 30 til 40. Språklæren vil bli mer fremtredende i foreldrenes arbeid med språket i disse modulene, men det er fortsatt viktig at lærer/instruktør gir rom for kommunikasjonsøvelser i undervisningen.

"Variasjoner i språkundervisningen - en idébok" av Ulf Levihn og Dand Norman har vært en viktig idébank og inspirasjonskilde i vårt arbeid med å revidere tegnspråkplanen. Boken gir detaljert beskrivelse av ulike språkøvelser. Vi anbefaler den brukt i planleggingen av undervisningen.

Kommentarer til noen av emnene i planen.

Språk og språkbruk hos barn.

Dette emnet er lagt inn i modulene 21 - 23. Det er ikke lagt inn forslag til arbeidsmåter her. Modulene 21, 22 og 23 skal gjennomføres på kompetansesentrene. Hvert enkelt senter må utarbeide en plan over hvordan dette emnet presenteres. Momenter som kan være aktuelle for planleggingen:

- samarbeid med skolen der foreldre og skolebarn utfører oppgaver sammen
- samarbeid med barnehagen der foreldre og barnehagebarna utfører oppgaver sammen
- studere tegnspråktekster der barn er aktører med fokus på barns tegn og uttrykksmåter og grammatiske strukturer
- gjennom opptak av kommunikasjons situasjoner, se hvordan barn bruker ulike kommunikasjonsstrategier
- se på barns organisering av informasjon

- hvordan er barns mottakerbevissthet, hvordan kommer dette til uttrykk i språket

Språk og språkbruk hos ungdom

Dette emnet er lagt inn i modulene 30 - 33 . Det er ikke lagt inn forslag til arbeidsmåter her. Modulene 30, 31,32 og 33 skal gjennomføres på kompetansesentrene slik at hvert enkelt senter må utarbeide en plan over hvordan dette emnet skal presenteres. . Momenter som kan være aktuelle for planleggingen:

- samarbeid med skolen der foreldre og ungdom utfører oppgaver sammen
- studere tegnspråktekster der ungdom er aktører med fokus på deres tegn og uttrykksmåter og grammatiske strukturer
- finne eksempler på hvordan gruppetilhørighet kommer til uttrykk i språket
- finne eksempler på hvordan mottakerbevissthet kommer til uttrykk i språket

Ungdomsrelaterte emner

Dette emnet er lagt inn i modulene 30 - 33. Det er ikke lagt inn forslag til arbeidsmåter her. Modulene 30, 31, 32 og 33 skal gjennomføres på kompetansesentrene slik at hvert enkelt senter må utarbeide en plan over hvordan dette emnet skal presenteres. Momenter som kan være aktuelle for planleggingen:

- emner som opptar ungdom i dag, for eksempel utdanning, fritidsinteresser, moter, bil, kjærestier, seksualitet...osv.
- hvordan massemediene fremstiller ungdom
- ungdomstiden - en brytningstid
- kontraster mellom dagens ungdom og ungdom før i tiden
- viktigheten av gruppetilhørighet
- hva legger vi i uttrykket: "...typiske ungdommer "

Målsettinger for tegnspråkundervisningen

Hovedmålet med tegnspråkundervisningen er at foreldrene skal på en kulturelt akseptabel måte kunne forstå og produsere ytringer som passer inn i sammenhengen og er hensiktsmessige i en kommunikasjonsituasjon. (Kommunikativ kompetanse, Johansen 1981)

Delmål:

- få nødvendig leksikalsk kompetanse
- få kompetanse i kommunikasjonsstrategier
- få kompetanse i bruk av språkfunksjoner, samt kjennskap til ulike språkregistre
- få sikkerhet i bruk av de grammatiske strukturene
- få forståelse for tegnvalg og uttrykksmåter i ulike sjangrer
- få lingvistisk bevissthet
- å kunne kommunisere på tegnspråk med mennesker i ulike aldre og med ulik bakgrunn

Foreldre er en sammensatt målgruppe. Dette innebærer en tilpasset og nivåddifferensiert undervisning. Det er tegnspråklærerens/ -instruktørens oppgave å tilpasse undervisningsplanens innhold til den enkelte gruppe foreldre. Planens utforming forutsetter utarbeiding av timeplaner for undervisningen der det gis rom for:

- tid til å snakke om undervisningen, både innhold og form. Hva oppleves som lærerikt, vanskelig osv.
- bruk av dramaøvelser/visuelle øvelser/leker

Undervisningsplanen

En detaljert undervisningsplan. Slik som denne, stiller strenge krav, samtidig som den bidrar til å sikre kvaliteten av gjennomføringen. Planstrukturen er fastsatt. Den innebærer en progresjon i opplæringen og vil bidra til at foreldrene oppnår de ferdigheter som opplæringstilbudet **Se mitt språk!** bygger på.

Første utgave av undervisningsplanen kom i oktober 1996. Denne andre utgaven bygger på den første og de erfaringer man har fått av å bruke den.

Forfatterne av den første utgaven Aud Karin Stangvik og Liv Strand har også arbeidet med den reviderte utgaven. I tillegg har Tone Schulstock og Brit Sæther deltatt i revideringsarbeidet. Det er Norsk Fjernundervisning som har hatt ansvaret for å utvikle undervisningsplanen og forestå utgivelsen av den reviderte utgaven.

Temadelen

kommentarer og forslag til arbeidsmåter

Den delen av "Se mitt språk" som tidligere het "foreldreinformasjon" betegnes nå som "temadelen". Den største endringen i forhold til den første utgaven av planen er at "kultur og historie" - delen nå er inkludert i planens to hoveddeler. Dette innebærer endring i timefordelingen mellom de ulike delene av undervisningsplanen. Temadelen har 135 timer til disposisjon, og timene er stort sett fordelt på modulene slik som i den første utgaven. Hovedvekten av timene ligger fortsatt i de første modulene. Timene er fordelt etter en anslagsvis beregning av "idealbarnets" alder ved diagnostisering av hørselstapet. Det antas at foreldrene får tilbud om å delta i undervisningen relativt umiddelbart, slik at planen er laget etter en mal som tilsier at barnet er ca. 1 år når foreldrene starter i modul 1.

Undervisningsplanen inneholder tematimer i hver modul frem til modul 18. Vurdering av aktuelle temamoduler er gjort på bakgrunn av overganger som f. eks. skolestart, grunnskoleavslutning, overgang til ungdomsskolen og overgangen til videregående skole.

Syv hovedområder

De ulike emnene i temadelen er inndelt i syv hovedområder:

- **foreldre og familie**
- **kommunikasjon og språk**
- **barnehage- og skolerelaterte emner**
- **audiologi**
- **minoritetsemner**
- **organisasjonsvirksomhet**
- **andre emner**

Temadelen har et perspektiv som vektlegger psykososiale forhold knyttet både til foreldre/familien og til barnet. Den skal formidle kunnskap om kommunikasjons- og språkutviklingen hos

barn med hørselstap, og sikre at foreldrene får relevant informasjon og faktakunnskap om eksempelvis undervisning, audiologi, og trygd og sosiale rettigheter. Tema knyttet til minoritetsspørsmål og tospråklighet står sentralt i begge deler av undervisningsplanen, og temadelen tar bl. a. opp emner som kulturforståelse og historikk i forhold til synet på døvhet og døve gjennom tidene. Kunnskap om minoritetsemner, språk og kultur vil gi foreldrene økt innsikt i det døve barnets tokulturelle og tospråklige identitet, og være med på å skape rom for gjensidig respekt og trygghet mellom foreldre og barn.

Arbeidsmåte med vekt på voksenpedagogikk og gruppedynamikk

Det vil være nyttig med kunnskap og erfaring om hvilke betingelser som best fremmer innlæring hos voksne mennesker. Personlig stil, erfaringsbakgrunn og aktuell livssituasjon vil også være med på å bestemme det utbyttet foreldrene får av undervisningen. Det er naturlig å vektlegge dialogform og tilrettelegge for erfaringsutveksling og diskusjon og slik øke foreldrenes innflytelse og ansvar for egen læringsprosess. Både teori og erfaring viser at foreldrene har et stort behov for å snakke sammen og utveksle erfaringer. Spesielt i begynnelsen vil det være viktig at en avsetter tid slik at foreldrene blir kjente med hverandre og trygge i gruppen. Det vil også være nyttig med kunnskap om gruppedynamikk og gruppeprosesser.

Individuell veiledning

Undervisningsplanen er ikke ment å erstatte individuell veiledning og oppfølging til foreldre/familier. Om det er behov for individuell veiledning, gis dette i tillegg til

den veiledningen som ligger inkludert i de ulike emnene i temadelen.

Rekkefølgen på emner i forhold til ulike moduler.

Det har vært nødvendig å foreta valg og prioriteringer ut fra aktuelle timer til rådighet innen temadelen. Fristelsen er stor til å ville formidle "alt på en gang", fordi "alt" er like viktig. Enkelte vil synes et emne kommer "for sent", andre vil synes et emne kommer "for tidlig" i forhold til hva som er aktuelt for en spesiell gruppe. Det er nødvendig å utvise fleksibilitet i når de ulike emnene tas opp, spesielt i forhold til barnas alder i den spesielle foreldregruppen. Bytte av emner mellom moduler kan være uheldig i forhold til foreldre som av ulike grunner bytter gruppe og slik kan miste kontinuiteten i et emne. Imidlertid må en utvise skjønn i forhold til alder på barna i de respektive gruppene og tema knyttet opp til alder, som f.eks. skolestart.

Rekkefølgen på emner innen modulen og timestfordeling:

Hvert senter vurderer selv rekkefølgen på emner som er foreslått innenfor en modul, og også hvor mye tid de ønsker å bruke på hvert emne. Den anslåtte tidsbruk er veiledende. Det avhenger av hvordan gruppen foreldre er sammensatt, deres erfaringsbakgrunn og de aktuelle barnas alder.

Innholdet i de ulike emnene er beskrevet i momentlistene. Momentlistene er veiledende. Hvert enkelt senter har erfaring fra tidligere foreldrekurs og har kompetanse til å lage en fornuftig og interessant innfallsvinkel og progresjon i presentasjonene. Det kan være at de vil savne enkelte momenter som de vanligvis pleier å vektlegge. Sentrene står selvfølgelig fritt til å rokere på momentene slik at de passer stedets profil og "klima".

Enkelte emneområder vil være gjennomgående for hele temadelen. Det vil være relevant å ta opp igjen enkelte av disse emnene ettersom barnet vokser, har andre behov og representerer andre utfordringer for omgivelsene. Foreldres behov endres også etter som tiden går og de vil stå overfor nye situasjoner og overganger. Hvert senter holder tråden i progresjonen i slike gjennomgangstema.

Revisjon av undervisningsplanen:

Siden planen er ment å skulle dekke 16 år, må den nødvendigvis revideres jevnlig etter som problemstillinger blir aktuelle eller uaktuelle i forhold til politiske og ideologiske endringer. Endringer i undervisningsmetodikk, ny forskning og teknologi vil også kunne påvirke den vinklingen undervisningsplanen har og medføre behov for justeringer.

Temadelen

emner ordnet etter modul

7 HOVEDOMRÅDER:

- FORELDRE OG FAMILIE
- KOMMUNIKASJON OG SPRÅK
- BARNEHAGE- OG SKOLERELATERTE EMNER
- AUDIOLOGI
- MINORITETSEMNER
- ORGANISASJONSVIRKSOMHET
- ANDRE EMNER

Timeangivelse i ()

Modul angivelse med ♣ = opphold på Ål folkehøyskole og kurscenter

MODUL 1	Antall timer =	10
Familieuke		
Presentasjon av "Se mitt språk" og Ål folkehøyskole og kurscenter, Kompetansesentrene og audiopedagogtjenesten i fylkene.		
FORELDRE OG FAMILIE	Vanlige reaksjoner hos foreldre	(2)
KOMMUNIKASJON OG SPRÅK	Hørselshemmet i en hørende verden	(2)
	Om kommunikasjon og tegnspråk	(2)
AUDIOLOGI	Høreapparatet: virkemåte, bruk og stell	(1)
MINORITETSEMNER	Døves kultur, verdier og normer	(2)
ANDRE EMNER	Informasjon om PPT og Høresentralen	(1)
MODUL 2		
	Antall timer =	10
FORELDRE OG FAMILIE	Å være foreldre til hørselshemmede barn	(2)
KOMMUNIKASJON OG SPRÅK	Førspåklig kommunikasjon som basis for normal språkutvikling	(2)
AUDIOLOGI	Øret, hørselsmålinger, årsaker til hørselstap. Informasjon om Cochlea implantat	(6)
MODUL 3		
	Antall timer =	5
KOMMUNIKASJON OG SPRÅK	Språkutvikling hos barn med hørselstap	(2)
AUDIOLOGI	Hjelpemidler, forsterknings- og varslingsutstyr. Hjelpemiddelsentralene og deres rolle.	(2)
ANDRE EMNER	Trygderettigheter og sosiale ytelser 1	(1)

MODUL 4	Antall timer =	6
FORELDRE OG FAMILIE	Forutsetning for god selvutvikling Vanlige reaksjoner på kommunikasjonsvansker	(1) (1)
BARNEHAGE- OG SKOLERELATERTE EMNER	Førskolebarns rett til opplæring, valg av opplæringstilbud Pedagogiske konsekvenser ved Cochlea Implantat	(2) (2)
♣MODUL 5	Antall timer =	7
FORELDRE OG FAMILIE	Søskenrelasjoner. Vanlige reaksjoner i familie og nettverk	(3)
MINORITETSEMNER	Døve i et hørende samfunn	(2)
ORGANISASJONSVIRKSOMHET	Presentasjon av Ål Folkehøyskole og ulike organisasjoner og virksomheter.	(2)
MODUL 6	Antall timer =	5
FORELDRE OG FAMILIE	Den tospråklige familien. Erfaringer så langt med lek, sammenkomster og lignende.	(3)
KOMMUNIKASJON OG SPRÅK	Tospråklighet	(2)
MODUL 7	Antall timer =	5
BARNEHAGE- OG SKOLERELATERTE EMNER	Audiopedagogisk tilrettelegging i en spesialbarnehage for hørselshemmede barn.	(2)
ORGANISASJONSVIRKSOMHET	Informasjon om NDFs- og HLFs lokalforeninger og foreldreutvalg	(1)
ANDRE EMNER	Selvvalgt emne	(2)
MODUL 8	Antall timer =	5
FORELDRE OG FAMILIE	Foreldrerollen, endringer i opplevelse	(2)
KOMMUNIKASJON OG SPRÅK	Før-artikulasjon Å lese bøker og eventyr	(2) (1)
♣MODUL 9	Antall timer =	5
MINORITETSEMNER	Ideologiske og politiske utfordringer	(5)
MODUL 10	Antall timer =	5
FORELDRE OG FAMILIE	Utfordringer i oppdragelsen av hørselshemmede barn. Innledning og diskusjon	(3)

AUDIOLOGI	Akustikk, konsekvenser av støy og hørselstap. Tilrettelegging i barnehage/skole og hjem	(2)

MODUL 11	Antall timer =	4
KOMMUNIKASJON OG SPRÅK	Artikulasjon og tale/lytte - trening	(2)
MINORITETSEMNER	Samfunnets holdninger til de som er "annerledes"	(2)
MODUL 12	Antall timer =	4
FORELDRE OG FAMILIE	Utelek og organiserte aktiviteter	(2)
	Bruk av støttekontakt og avlastningsordninger	(2)
♣MODUL 13	Antall timer =	5
ORGANISASJONSVIRKSOMHET	Nasjonale og internasjonale arrangementer	(5)
MODUL 14	Antall timer =	4
ORGANISASJONSVIRKSOMHET	Døvekirken	(4)
	Integrert i tegnspråkundervisningen	
§ MODUL 15	Antall timer =	5
MINORITETSEMNER	Undervisningshistorie, undervisning av døve fra 1500-tallet og frem til i dag	(3)
	Oppfatning av døve gjennom tidene	(2)
MODUL 16	Antall timer =	5
SKOLERELATERTE EMNER	Skolestart 1: Valg av opplæringstilbud, rett til opplæring "i og på tegnspråk"	(3)
	Skolens fritidstilbud	(1)
ANDRE EMNER	Trygderettigheter og sosiale ytelser 2, hjelpemidler i forhold til skolearbeid	(1)
MODUL 17	Antall timer =	3
SKOLERELATERTE EMNER	Skolestart 2: Tospråklig undervisning	(2)
	Leksehjelp 1: en kilde til frustrasjon eller fellesskap?	(1)
MODUL 19	Antall timer =	4
FORELDRE OG FAMILIE	Nettverk og nettverksbygging	(2)
	Bruk av tolk, erfaringer med profesjonelle og foreldre som tolk	(2)
§ MODUL 20	Antall timer =	5
MINORITETSEMNER	Minoritetsspråk, språk og identitet	(5)
MODUL 21	Antall timer =	5
SKOLERELATERTE EMNER	Leksehjelp 2: data som hjelpemiddel	(5)

MODUL 24	Antall timer =	3
FORELDRE OG FAMILIE	Familien, søskenrelasjoner	(3)
§ MODUL 29	Antall timer =	5
MINORITETSEMNER	Språkhistorie, forskning innen døves språk, kultur og historie	(5)
MODUL 30	Antall timer =	5
SKOLERELATERTE EMNER	Overgang til ungdomsskolen, nye krav og nye muligheter	(2)
	Tanker rundt integrering, internat og miljøarbeid	(2)
ANDRE EMNER	Åpen time: erfaringsutveksling, det er gått 2 - 2 1/2 år siden siste temadel på sentrene	(1)
§ MODUL 34	Antall timer =	3
ORGANISASJONSVIRKSOMHET	Internasjonale arrangementer	(1)
	Språkhistorie, tegnspråkforskning	(2)
MODUL 36	Antall timer =	3
FORELDRE OG FAMILIE	Den tospråklige familien - rollespill	(2)
	Døv ungdom og fritid	(1)
MODUL 39	Antall timer =	4
SKOLERELATERTE EMNER	Videregående opplæring, høyere utdanning	(2)
MINORITETSEMNER	Døve i dagens arbeidsmarked	(2)
MODUL 40	Antall timer =	5
FORELDRE OG FAMILIE	Oppsummering og tanker om fremtiden	(5)
		TEMADEL totalt 135 timer

Temadelen

emner ordnet etter 7 hovedområder:

FORELDRE OG FAMILIE	36 timer
MINORITETSEMNER	28 timer
BARNEHAGE- OG SKOLERELATERTE EMNER	24 timer
KOMMUNIKASJON OG SPRÅK	15 timer
ORGANISASJONSVIRKSOMHET	15 timer
AUDIOLOGI	11 timer
ANDRE EMNER	6 timer
Timer på sentrene	100 timer
Timer på Ål	35 timer
Temadelen antall timer totalt	135 timer

Presentasjon:

Modul 1: Familieuke
Presentasjon av "Se mitt språk" og Ål folkehøyskole og kurscenter,
Kompetansesentrene og audiopedagogtjenesten i fylkene.

Timeangivelse i ()

Modulangivelse med **Fet skrift** = opphold på Ål folkehøyskole og kurscenter for døve.

FORELDRE OG FAMILIE - 36 timer

- Modul 1: Vanlige reaksjoner hos foreldre (2)
Modul 2: Å være foreldre til hørselshemmede barn (2)
Modul 4: Forutsetning for god selvutvikling (1)
Vanlige reaksjoner på kommunikasjonsvansker (1)
Modul 5: Søskenrelasjoner. Vanlige reaksjoner i familie og nettverket (3)
Modul 6: Den tospråklige familien. Erfaringer så langt med lek, sammenkomster og lignende (3)
Modul 8: Foreldrerollen, endringer i opplevelse (2)
Modul 10: Utfordringer i oppdragelsen av hørselshemmede barn. Innledning og diskusjon (3)
Modul 12: Utelek og organiserte aktiviteter (2)
Bruk av støttekontakt og avlastningsordninger (2)
Modul 19: Nettverk og nettverksbygging (2)
Bruk av tolk, erfaringer med profesjonelle og foreldre som tolk (2)
Modul 24: Familien, søskenrelasjoner (3)
Modul 36: Den tospråklige familien - rollespill (2)
Døv ungdom og fritid (1)
Modul 40: Oppsummering og tanker om fremtiden (5)

KOMMUNIKASJON OG SPRÅK - 15 timer

- Modul 1: Hørselshemmet i en hørende verden (2)
Om kommunikasjon og tegnspråk (2)
- Modul 2: Førspåklig kommunikasjon som basis for normal språkutvikling (2)
- Modul 3: Språkutvikling hos barn med hørselstap (2)
- Modul 6: Tospråklig (2)
- Modul 8: Før-artikulasjon (2)
Å lese bøker og eventyr (1)
- Modul 11: Artikulasjon og tale/lytte - trening (2)

BARNEHAGE- OG SKOLERELATERTE EMNER - 24 timer

- Modul 4: Førskolebarns rett til opplæring, valg av opplæringstilbud (2)
Pedagogiske konsekvenser ved Cochlea Implantat (2)
- Modul 7: Audiopedagogisk tilrettelegging i en spesialbarnehage for hørselshemmede barn (2)
- Modul 16: Skolestart 1: Valg av opplæringstilbud, rett til opplæring
"i og på tegnspråk" (3)
Skolens fritidstilbud (1)
- Modul 17: Skolestart 2: Tospråklig undervisning (2)
Leksehjelp 1: en kilde til frustrasjon eller fellesskap? (1)
- Modul 21: Tospråklig undervisning, leksehjelp 2: data som hjelpemiddel (5)
- Modul 30: Overgang til ungdomsskolen, nye krav og nye muligheter (2)
Tanker rundt integrering, internat og miljøarbeid (2)
- Modul 39: Videregående opplæring, høyere utdanning (2)

AUDIOLOGI - 11 timer

- Modul 1: Høreapparatet: virkemåte, bruk og stell (1)
- Modul 2: Øret, hørselsmålinger, årsaker til hørselstap. Informasjon om Cochlea implantat (6)
- Modul 3: Hjelpemidler, forsterknings- og varslingsutstyr. Hjelpemiddelsentralene og deres rolle (2)
- Modul 10: Akustikk, konsekvenser av støy og hørselstap. Tilrettelegging i barnehage/skole og hjem (2)

MINORITETSEMNER - 28 timer

- Modul 1: Døves kultur, verdier og normer (2)
- Modul 5:** Døve i et hørende samfunn (2)
- Modul 9:** Ideologiske og politiske utfordringer (5)
- Modul 11: Samfunnets holdninger til de som er "annerledes" (2)
- Modul 15:** Undervisningshistorie, undervisning av døve fra 1500-tallet og frem til i dag (3)
Oppfatning av døve gjennom tidene (2)
- Modul 20:** Minoritetsspråk, språk og identitet (5)
- Modul 29:** Språkhistorie, forskning innen døves språk, kultur og historie (5)
- Modul 39: Døve i dagens arbeidsmarked (2)

ORGANISASJONSVIRKSOMHET - 15 timer

- Modul 5:** Presentasjon av Ål Folkehøyskole og ulike organisasjoner og virksomheter (2)
Modul 7: Informasjon om NDFs- og HLFs lokalforeninger og foreldreutvalg (1)
Modul 13: Nasjonale og internasjonale arrangementer (5)
Modul 14: Døvekirken (4) Integrrert i tegnspråkundervisningen *
Modul 34: Internasjonale arrangementer (1)
Språkhistorie, tegnspråkforskning (2)

ANDRE EMNER - 6 timer

- Modul 1: Informasjon om PPT og Høresentralen (1)
Modul 3: Trygderettigheter og sosiale ytelser 1 (1)
Modul 7: Selvvalgt emne (2)
Modul 16: Trygderettigheter og sosiale ytelser 2, hjelpemidler i forhold til skolearbeid (1)
Modul 30: Åpen time: erfaringsutveksling, det er gått 2 - 2 1/2 år siden siste temadel på sentrene (1)

UNDERVISNINGSPLAN

fordeling av timer

	MODUL	TEGNSPRÅK	TEMA	ALDER	SUM TIMER	
4 uker i året	1	15	10	0 - 3 år	25	
	2	15	10		25	
	3	20	5		25	
	4	20	5		25	
	5	18	7	3 - 4 år	25	
	6	20	5		25	
	7	20	5		25	
	8	20	5		25	
	9	20	5	4 - 5 år	25	
	10	20	5		25	
	11	20 (21?)	4		24 (25?)	
	12	21	4		25	
	13	20	5	5 - 6 år	25	
	14	21	4		25	
	15	20 (21?)	4		24 (25)	
	16	18	7		25	
2 uker i året	17	21	4	6 - 7 år	25	skolestart
	18	25			25	
	19	21	4	7 - 8 år	25	
	20	20	5		25	
	21	21	4	8 - 9 år	25	
	22	25			25	
	23	25		9 - 10 år	25	
	24	22	3		25	
	25	25		10 - 11 år	25	
	26	25			25	
3 uker i året	27	25		11 - 12 år	25	
	28	25			25	
	29	20	5		25	
	30	20	5	12 - 13 år	25	ungdomsskole
	31	25			25	
	32	25			25	
	33	25		13 - 14 år	25	
	34	22	3		25	
	35	25			25	
	36	20 (22?)	3	14 - 15 år	23 (25)	
	37	25			25	
	38	25			25	
	39	21	4	15 - 16 år	25	
	40	20	5		25	skoleslutt
		861 (865)	135		996 (1000)	

KOMMENTARER OG FORSLAG TIL ARBEIDSMÅTER

Modul 1:

Familieuke

Presentasjon av "Se mitt språk", tegnspråkopplæring for foreldre til barn som er døve og sterkt tunghørte. Presentasjon av kompetansesenteret, audiopedagogtjenesten og Ål Folkehøyskole.

Modul 1 er en familieuke som skal være et tilbud til hele familien inkludert søsken og eventuelt besteforeldre. Det vil bli utarbeidet eget opplegg for denne uken. Uken vil få en mer sosial profil enn tidligere, for eksempel vil en starte uken med en felles samling. Søsken vil få et eget undervisningstilbud i tegnspråk.

En bør regne med god tid den første dagen og uken til å gjøre barna trygge på å være uten mor/far i barnehagen sammen med ukjente personer. Likevel bør en tilstrebe at begge foreldrene skal kunne delta på de samme tingene!

Timeplan: valg av ukedager og fordeling mellom temadelen og tegnspråkdelen: Det anbefales å starte uken med emner fra temadelen. Dette for at foreldrene skal ha noe "i bunn" før undervisningen i Tegnspråk begynner. Det er spesielt viktig at timene med Kommunikasjon/Språk kommer **før** tegnspråkdelen starter.

Modul 1 TEGNSPRÅK

Modul 1

Undervisningssted: Kompetansesentrene

Familieuke   Presentasjon av "Se mitt språk", tegnspråkopplæring for foreldre til barn som er døve og sterkt tunghørte. Presentasjon av kompetansesenteret, audiopedagogtjenesten og Ål Folkehøyskole.

Tegnspråk	Timer 15	Tema	Timer: 10
Hva er tegnspråk		Andre emner Informasjon om PPT og Høresentralen (1 time)	
Bli kjent/familien/navnetegn		Kommunikasjon og språk Om kommunikasjon og tegnspråk (2 timer)	
Form/farger/gjenstander		Kommunikasjon og språk Hørselshemmet i en hørende verden (2 timer)	
Personbeskrivelse		Foreldre og familie Vanlige reaksjoner hos foreldre (2 timer)	
Daglige gjøremål		Minoritetsemner Døves kultur; verdier og normer (2 timer)	
Tegnspråktekster og tekstskaping		Audiologi Høreapparatet; virkemåte, bruk og stell (1 time)	

Tegnspråk modul 2 side: 29

Tema modul 2 side: 35

Modul: 1

Mål:

- å trene bruk av samtaleregulering
- å øve uttrykksmåter knyttet til modulens språkfunksjoner
- å kunne avlese korte fortellinger, samt lage egne fortellinger

Emne	Arbeidsmåte	Materiell/kilder
Hva er tegnspråk	Forelesning	Faglitteratur
Bli kjent/familien/navnetegn navn, barn, gutt, jente, mann, dame, mamma, pappa, sted osv.	Presentasjon 1 Kommunikasjonsøvelser: P1a: Intervju	Navnekort, bilde av egne barn, Norgeskart, familieplansje/stamtre Intervjukort
Form/Farger/Gjenstander Ulike figurer og gjenstander	Presentasjon 2 Presentasjon 3	Farveark Utvalg av gjenstander som er relevant i forhold til foreldre og barns kommunikasjonsbehov
Personbeskrivelse Kroppen, utseende, følelser, klær, farger, tall	Presentasjon 4 Kommunikasjonsøvelser: P4a: Spill P4b: Politi og vitne	Fargekritt/tavle/flippover, billedmateriell Spill: Gjetting hvem, Jeux de visages, Mimik firkort, Mimik: det gøyale spillet, Fantasi, Moro Mix, Bogi. Bilder av personer i hel figur
Daglige gjøremål	Presentasjon 5 Kommunikasjonsøvelser: P5a: Gjenfortelle	Situasjonsbilder Situasjonsbilder
Tegnspråktekster og tekstskaping	Avlesning I fellesskap lage enkle tegnspråktekster	Video/CD-rom Billedfortellinger

Språkfunksjoner: Hilse, presentere seg, fortelle, forklare/instruere/oppfordre, rose, irettesette, spørre, bekrefte, benekte, følelser

FORSLAG TIL ARBEIDSMÅTER

Modul 1

Presentasjon 1

Lærer presenterer seg selv med navnetegn. Foreldrene gjentar.

Lærer har med navnekort og ber den enkelte skrive på sitt eget og barnets/barnas navn. Bruk Norgeskart slik at de kan vise hvor de kommer fra. Vis tegnet for stedet. Start med talltegn som er naturlig for situasjonen, alder, hvor mange dere er i gruppen o.l.

Presentasjon av navnetegnene og tegnene for mamma, pappa, dame, mann, barn osv. skal gis i en språklig sammenheng. Visuelt materiell benyttes for å gjennomgå emnet familien. Spør gjentatte ganger om de forstår, ikke forstår eller vil ha ting gjentatt. Disse uttrykksmåtene er viktige språkfunksjoner for å kunne påvirke undervisningen.

Kommunikasjonsøvelse

Pl1a: Foreldrene jobber to og to med å intervjuer hverandre. Til hjelp kan de få intervjukort der spørsmålene er skrevet slik de vil bli på tegnspråk.

Presentasjon 2

Hver enkelt skal ha en bunke farveark med fargene grønn, rød, gul, blå, brun, svart, hvit, grå og orange. Lærer velger seg et ark og sier fargen på arket. Lærer forteller hva han har tenkt å gjøre med arket, f.eks.: "å legge det på et bestemt sted på bordet." Utfør så handlingen. Be foreldrene gjøre det samme. NB! det språklige uttrykket skal **ikke** være: "gjør det samme" men f.eks. "ta det røde arket og legg det på høyre bordkant, foran." Gi informasjon til foreldrene om hvor, hvordan arkene skal plasseres også i forhold til hverandre.

I denne øvelsen er det mye som kan læres. Bruk fantasien og gjør forskjellig med papirarkene, eks. brette, krølle, plassere dem ved siden av hverandre, under, over osv. Lærer må hele tiden si hva han/hun tenker å gjøre, og så vise det i praksis. Vær bevisst bruken av proformtegn og lokalisasjon.

Viktig at lærer i begynnelsen utfører oppgaven, men etter hvert som gruppen forstår fremgangsmåten og det språklige innholdet, kan lærer nøye seg med å gi språklig informasjon, og så utfører foreldrene selve handlingen. Vær sikker på at alle i gruppen har nok språklige kunnskaper til å mestre oppgaven.

Presentasjon 3

Velg gjenstander som er relevante i forhold til foreldre og barns kommunikasjonsbehov. Gruppen setter seg rundt bordet og snakker om gjenstandene. Hva de brukes til, om de har disse hjemme, sammenligner de ulike formene som f.eks. tykk - tynn, bred - smal, lang - kort, stor - liten, osv. Siden de tegner de lærer refererer til gjenstander som ligger på bordet, kan du godt legge frem 15 til 20 forskjellige gjenstander.

Presentasjon 4

Dere skal nå jobbe med beskrivelse av ansikt/utseende, begynn f.eks. med forskjellige hårfasonger. I begynnelsen er det lærer som foreslår hårprakt til de ulike ansiktene og tegner på tavla. Jobb videre med ansiktene, f.eks. lang nese, klumpete nese, osv. Benytt anledningen til å innføre begreper som sur, søt, stygg, pen, trist, glad osv. Etter hvert som stoffet blir kjent for gruppen kan de selv komme med forslag til utseende og tegne på tavla.

Til slutt gis ansiktene kropp, lang - kort - liten(baby), tykk- tynn osv. Her vil de også lære tegn for de forskjellige kroppsdelene og noen tegn for klær. Husk at mennesker også har en bakside.

Kommunikasjonsøvelser

P4a: Ulike spill kan benyttes til å repetere emnet personbeskrivelse

P4b: Politi og vitne. Til denne øvelsen trengs et billedgalleri av personer som er ganske like. Foreldregruppen deles inn i par. Den ene i paret skal være politibetjent, den andre et vitne. Lærer forteller at det har foregått noe kriminelt og viser frem et bilde av en mistenkt person i fem sekunder for samtlige vitner. De foreldrene som er politibetjenter lukker øynene mens dette pågår. Vitnet i hvert par forsøker å beskrive personen på bildet, og gjør det så detaljrikt som mulig. Politibetjenten stiller spørsmål for å få et klart bilde av personen. De ulike politibetjentene skal peke ut den de mener er den mistenkte personen ut fra billedgalleriet. Gjenta øvelsen og bytt roller.

Presentasjon 5

Lage samtaler ut i fra situasjonsbilder, hvor ulike språkfunksjoner øves. Daglige gjøremål er satt inn i planens første 8 moduler. En bør sikre seg at foreldrene, i løpet av disse modulene, lærer tegn og uttryksmåter for emner som:

- kroppen min
- hvor kommer jeg fra
- hvem bestemmer over kroppen min?

Se eget skjema.

Kommunikasjonsøvelse

P5a: Foreldrene kan gjenfortelle hovedinnholdet fra samtale til hverandre.

Tegnspråktekster og tekstskaping

Tegnspråktekster og tekstskaping bør bli lagt til slutt i modulen. Fortellingene må være korte og innholdet må bygge på de allerede gjennomgåtte emnene.

Modulene 1 - 4
Emne: Daglige gjøremål

Modul 1 Presentasjon 5		Modul 2 Presentasjon 4	
Forutsetter at emnet personbeskrivelse er gjennomgått		Forutsetter at emnene motorikk og mat og drikke er gjennomgått	
Situasjoner:	Språkfunksjoner	Situasjoner:	Språkfunksjoner
Kle på/ av seg Legge seg/stå opp “Min pekebok”	- fortelle - forklare/instruere/oppfordre - rose - irttesette - spørre - bekrefte - benekte - følelser	“Min morgen” - på badet - på kjøkkenet	- fortelle - forklare/instruere/oppfordre - rose - irttesette - spørre - bekrefte - benekte - følelser
Situasjonene foregår på soverommet. Ta med beskrivelse av vekkeklokke med vibrator. Blinklys og barnevakt.		Situasjonene foregår på bad og kjøkken. Ta med beskrivelser av blinklysanlegget for telefon, ringeklokke, brannalarm.	
Modul 3 Presentasjon 4		Modul 4 Presentasjon 4	
Forutsetter at emnet fødselsdag/karneval er gjennomgått		Situasjonene repeterer emnene fra modulene 1, 2 og 3	
Situasjoner:	Språkfunksjoner	Situasjoner:	Språkfunksjoner
Barnefest - lek og spill - ved matbordet	- ønske velkommen/ gratulere/ takke - fortelle - forklare/instruere/oppfordre - rose - irttesette - spørre - bekrefte - benekte - følelser	“Min dag” - morgen - lek - middag - barne-tv - kveld	- fortelle - forklare/instruere/oppfordre - rose - irttesette - spørre - bekrefte - benekte - følelser
Situasjonene foregår i stua.		Situasjonene foregår ulike steder i huset.	

Modul 1 TEMA

FAMILIEUKE

Presentasjon av "se mitt språk", kompetansesenteret, audiopedagogtjenesten i fylkene og ål folkehøyskole og kurscenter

Momenter:

- **"SE MITT SPRÅK"**

- **KOMPETANSESENTERET**

- **AUDIOPEDAGOGTJENESTEN I FYLKENE (FAP)**
 - Organisering før og nå (etter 01.08.99)
 - Målgruppe - barn, unge, eldre
 - Registreringsoppgaver - ulike typer behov
 - Kartlegging- og utredningsarbeid i forhold til PPT`s sakkyndighetsarbeid
 - Tverrfaglig og tverretattlig samarbeid, veilednings- og informasjonsansvar overfor
 - PPT
 - barnehage/skole
 - elever/ foreldre
 - arbeidsgivere
 - voksenpedagogiske tiltak; fagopplæring
 - Funksjonsdeling
 - PPT - kompetansesenter - FAP

- **ÅL FOLKEHØYSKOLE OG KURSSENTER**

Merknader:

Se vedlegg ang. ansvars- og oppgavefordeling mellom sentrene og FAP.

HOVEDOMRÅDE:**ANDRE TEMA**

Antall timer:

1

Emne:

Informasjon om PPT og Høresentralen

Momenter:

- Pedagogisk- psykologisk rådgivningstjeneste
Ansvar og organisering, plassering i det tverrfaglige og tverretatlige samarbeidet
Sakkyndig organ
 utredning
 forholdet mellom sakkyndig tilråding og kommunalt vedtak
Rådgivende organ
 forebyggende arbeid i forhold til
 - barnehage/skole
 - familie og barn/unge
 individuell opplæringsplan (IOP)
 planlegging av systemrettede tiltak
- Høresentralen
Høresentralens rolle
 informasjon
 diagnostisering, oppfølging
Hvor finner en høresentralene?
 henvisningsrutiner (legehenviing)
 hvem arbeider på høresentralene?

Merknader:

Hvordan og når oppstår vanligvis mistanke om hørselstap?
 alder for når hørselstap diagnostiseres
 hvem oppdager vanligvis hørselstapet?
Ulike tester for å måle hørselstap
 fysiologiske målinger tas opp i Modul 2
 subjektive målinger/ observasjoner
De ulike testenes muligheter og begrensninger

Når det gjelder informasjonen vedr. hørselstap må dette ses i sammenheng med andre emner i "Hovedområde Audiologi" i påfølgende moduler
PPTs ansvar/arbeid tas også opp i modul 4.

MODUL: 1

HOVEDOMRÅDE:	KOMMUNIKASJON OG SPRÅK
Antall timer:	2
Emne:	Om kommunikasjon og tegnspråk

Momenter:

- Kommunikasjon = *communicare* (latin), å gjøre felles
- Kommunikasjonens informative (eks. skilt, media) og emosjonelle aspekt. Formidling/ tolking av budskap auditivt og visuelt
- Metakommunikasjon/ visuell kommunikasjon. Betydningen av kroppsspråk, å bli bevisst på ulike uttrykksformer imitasjon og illustrerende gester (ikoniske), strategier og regler, dobbeltkommunikasjon, ironi
- Hva er et språk? Kriterier for naturlig språk
- Ulike verdensspråk, skriftlige og muntlige språk, (4000 - 8000 ulike språk, hvorav ca. 250 er skriftspråk)
- Forskjellige språkkulturer, mellom land, kjønn, generasjoner, samfunnslag
- Hva er tegnspråk? Nasjonalt og internasjonalt. Avklaring av begrep; tegnspråk, tegn til tale og blandingsformer, totalkommunikasjon
- Hva skiller tegnspråk fra norsk? Eks. grammatikk (syntaks, bøyning, tid av verbet, lokalisasjon). Ulike begrep og nyanser. Munnstilling. Bruk/ikke bruk av stemme
- Mestringsopplevelse og stressfaktorer som kan true mestringsopplevelsen i forhold til å lære tegnspråk

Merknader:

Momentene må tilpasses "Språkutvikling hos barn med hørselstap" som tas opp i modul 3.

Arbeidsmåter som rollespill, pantomimeøvelser og bingolek kan brukes i forbindelse med gjennomgang av "naturlige tegn". Det vil være naturlig å snakke om myter og faktiske forhold knyttet til tegnspråk som eget språk.

HOVEDOMRÅDE:	KOMMUNIKASJON OG SPRÅK
Antall timer:	2
Emne:	Hørselshemmet i en hørende verden

Momenter:

- Hva bruker vi ørene til?
varsling, "gratis informasjon"
kommunikasjon, språk,
- Kunnskap om hørselshemming (hva er spesielt og hvorfor?)
døv, sterkt tunghørt, lett tunghørt, C-operert.
- Hvordan kompensere?
kompensering bl.a. med berøring, vibrasjon, rytme, ("øm" musikk)
- Tekniske hjelpemidler: høreapparater, Cochlea implantat.
Forventninger og realiteter, tilrettelegging
eksempel: bakgrunnstøy
- Tilgang til kommunikasjon, stimulering og kommunikasjon, "bade i språk"
- Kognitiv utvikling, hva kan skje hvis barn ikke har tilgang til et språkmiljø?
Tolking av signaler og meningsinnhold
- Sosial tilhørighet:
"farer og muligheter":
respekt for annerledeshet/ personlig integritet
- Tunghørt: "delvis" avskåret fra auditiv kontakt med omverdenen
1:1 eller "sosialt døv", forventningspress
tanker om identitet, også relatert til C-brukere

Merknader:

Undervisningen legger vekt på bevisstgjøring rundt ulike hørselsfunksjoner og hørselens rolle i sosialisering, vnsker knyttet til "indirekte læring" hos små barn som ikke hører hvordan voksne snakker sammen, hvordan voksne snakker til andre hørende barn eller hvordan hørende barn i ulike aldre snakker til hverandre.

HOVEDOMRÅDE:	FORELDRE OG FAMILIE
Antall timer :	2
Emne :	Vanlige reaksjoner hos foreldre

Momenter:

- Om å være funksjonshemmet
definisjoner: funksjonshemming / funksjonsnedsettelse
konsekvenser for barnet, foreldre og søsken, nær familie og venner
- Akseptering av funksjonsnedsettelsen
hva vil det si å "akseptere"?
mestring av funksjonsnedsettelse generelt og hørselshemming spesielt
foreldrenes betydning i forhold til barnets muligheter til å akseptere seg selv.
- Foreldrerollen
oppdragere: forskjellig fra rollen som lærer, behandler, osv.
endres forventninger til egen rolle hvis barnet har et Cochlea Implantat?
tap av opplevd foreldrekompetanse/ bekymring og tvil om dette kan gå bra, om kommunikasjon og språkutvikling vil bli "bra nok"
innvirkninger på parforholdet, (kjønnsrolleforskjeller?)
- Kriseteori
gjennomgang av Cullbergs kriseteori relatert til en varig forandret livssituasjon
fokus på mangfoldet i reaksjonsmønster og i mestring og endring over tid/ faser
erkjennelse og akseptering: nyorientering, utfordringer i forhold til rolleutforming
- Myter om sorg og krise
- Ulike mestringsstrategier
hva fremmer/ hemmer mestring?
- Hvor kan man få hjelp?
når er problemet "stort nok"?
hva finnes av tilbud og tiltak? Det offentlige hjelpeapparatet, foreninger, interesseorganisasjoner

Merknader:

Ta utgangspunkt i kriseteori, men fokuser på variasjon og nyanser i reaksjonsmønstre og i mestringsstrategier.

Fokus i timene må være å gi foreldre som opplever at de har "mistet/ blitt fratatt" sin kompetanse som oppdragere og språkmodeller tilbake troen på seg selv som de viktigste omsorgspersonene for sine barn. Viktig å formidle at det ikke finnes en "oppskrift" på hva som er "riktig" måte å reagere på! Også viktig å ha eksempler på normalreaksjoner/faser som alle mennesker kjenner seg igjen i når vi står overfor noe som "truer" våre vanlige mestringsstrategier. Ha en åpen dialogform som inviterer til innspill og refleksjon.

Formidle på en grei måte naturlige (og ulike) sorgreaksjoner og normalisere eventuelle ulikheter i reaksjonsmønster mellom foreldrene. Viktig å understreke at vi ikke forventer at foreldrene skal ivareta lærer (eller behandler) rollen.

HOVEDOMRÅDE:	MINORITETSEMNER
Antall timer:	2
Emne:	Døves kultur, verdier og normer

Momenter:

Døves kultur

egen kultur?

en av den hørende kultur?

framvekst av døvekulturen

døveskole

døve foreninger

døvekirken

andre døveinstitusjoner

Tegnspråk som forutsetning for kulturen

Døvekulturen og døvesamfunnets situasjon

subkulturens relasjon til majoritetskulturen

døvekulturens/samfunnets ulike faser og strategier i forhold til omverdenen

Det døve barnet

født inn i en annen kultur enn foreldrene?

foreldres tilgang til denne kulturen

tegnspråk som forutsetning - tospråklighet som mål

Merknader:

Disse timene blir for mange foreldre den første presentasjonen av det som vil danne basis for deres tokulturelle og tospråklige forståelse og innsikt. Det er viktig å legge dette emnet fram saklig og beskrivende med vekt på gjensidig respekt for ulike livspremisser.

HOVEDOMRÅDE:	AUDIOLOGI
Antall timer:	1
Emne:	Høreapparatet - virkemåte, bruk og stell

Momenter:**Høreapparat**

- typer høreapparat
- typer av propper
- å sette på apparatet. Feilplassering
- innstillinger og styrkejusteringer
- behandling av apparatet
 - batteri - skifte/ effektmåling
 - rengjøring av propp
 - bytte av voksfilter
 - bytte av plastslange
- vanlige tekniske problemer
- årsaker til bruksproblemer
- tilvenning og trening

Hørselstapets art og forventninger til høreapparat

- mekaniske tap - *høy nytteverdi av høreapparatet*
 - relativt jevnt tap for alle frekvenser
 - sterk lyd blir ikke ubehagelig
 - god taleforståelse ved passe forsterkning
- nevrogen tap (cochleære) - *redusert nytteverdi av høreapparat*
 - svake lyder høres ikke
 - sterke lyder ofte ubehagelig sterke
 - stor forskjell på tapet ved forskjellige frekvenser
 - lyden forvrenges
- nevrogen tap (retrocochleære og sentrale) - *ingen nytte av høreapparat*
 - vesentlige tap av taleoppfattelse

Merknader:

Målsetting for timen er å gi foreldrene informasjon og kunnskap og bidra til at de kan ta vare på høreapparatene og hjelpe barnet i forhold til bruk og stell. Momentene justeres i forhold til gruppens sammensetning vedrørende barn med/uten CI.

Modul 2 TEGNSPRÅK

Modul 2

Undervisningssted: Kompetansesentrene

Tegnspråk	Timer: 15	Tema	Timer: 10
Kosedyr/beskrivelse		Audiologi (6 timer) Øret, hørselsmålinger, årsaker til hørselstap, Informasjon om Cochlea implantat.	
Motorikk		Foreldre og familie Å være foreldre til hørselshemmede barn, likt og ulikt det å være foreldre til hørende barn. (2 timer)	
Mat og drikke		Kommunikasjon og språk Førspråklig kommunikasjon som basis for normal språkutvikling (2 timer)	
Daglige gjøremål			
Farger/lekebiler			
Tegnspråktekster og tekstsaking			

Tegnspråk modul 3 side: 44

Tema modul 3 side: 50

Modul 2

Mål:

- trene bruk av samtaleregulering
- øve uttryksmåter knyttet til modulens språkfunksjoner
- kunne avlese korte fortellinger, samt lage egne fortellinger

Emne	Arbeidsmåte	Materiell/kilder
Beskrivelse Barnas kosedyr Føle, lukte, hard, myk, liten, stor, tykk, tynn, lodden, glatt, varm, kald, osv.	Presentasjon 1 Kommunikasjonsøvelser: P1a: Hvilket dyr blir beskrevet? P1b: Spill	Leketøysfigurer/dyr Kosedyrene Dyrelotto
Motorikk Gå, sitte, sette seg, stå opp, snu seg rundt til høyre og til venstre, gå baklengs, osv.	Presentasjon 2	
Mat og drikke Frokost/lunsj og kveldsmat	Presentasjon 3 Kommunikasjonsøvelser: P3a: Frokost/lunsj P3b: Spill	Billedmateriell, mat/drikkevarer, transparente Matvarer Matlotto
Daglige gjøremål "Min morgen" Følelser	Presentasjon 4 Kommunikasjonsøvelser: P4a: Gjenfortelle	Situasjonbilder Situasjonbilder
Farger/lekebiler	Presentasjon 5	Lekebiler av ulike biltyper
Tegnspråktekster og tekstskaping	Avlesing I fellesskap lage enkle tegnspråktekster	Video/CD-rom Billedfortellinger/barnebøker/pekebøker

Språkfunksjoner: Fortelle, forklare/instruere/oppfordre, rose, irettesette, spørre, bekrefte, benekte, følelser

FORSLAG TIL ARBEIDSMÅTER

Modul 2

Presentasjon 1

Vi fortsetter med beskrivelse, men velger nå å gi beskrivelser av kosedyr. Denne øvelsen er også ment som en repetisjon av innholdet ved forrige samling. Husk å ta i bruk mange av de tidligere lærte tegnene. Fargene på kosedyrene, utseende, form, hvor mange er det til sammen, er det flere av samme slag, hvor mange bein og armer har de, bevegelser osv.

Kommunikasjonsøvelser

P1a: Sitt i en ring. Legg de forskjellige kosedyrene, som dere jobbet med i presentasjon 5 midt i ringen. Lærer gir en beskrivelse av et av dyrene. De andre skal prøve å finne ut hvilket dyr som blir beskrevet og hente det. Etter hvert kan foreldrene selv prøve å gi en beskrivelse av et av dyrene.

P1b: Spill dyrelotto slik at foreldrene får øvet seg på å gi beskrivelser og repetert tegn for ulike dyr.

Presentasjon 2

Sitt på stoler i en ring. Gi språklig informasjon og vis med handling begrepenes betydning: STÅ - SITTE - GÅ - LIGGE - KRABBE - SNU seg til høyre og venstre. Foreldrene oppfordres til å utføre handlingen sammen med deg. Man kan selvfølgelig utvide repertoaret f.eks. dingle med beina, legge beina i kryssosv. Etter hvert kan man lage forskjellige oppgaver i forhold til bevegelse der tidligere gjennomgåtte emner blir trukket inn. F.eks. " De som har grønn genser reiser seg, de som har langt hår reiser seg og snur seg rundt ". Bruk fantasien og den konkrete situasjonen.

Presentasjon 3

Bruk emballasje fra mat og drikkevarer som er vanlig ved frokost, lunsj og kveldsmat når dette emnet skal gjennomgås.

Kommunikasjonsøvelser

P3a: Inviter gruppen på frokost eller lunsj. Snakk om det som står på bordet. Hva man synes er godt ikke godt, smak, surt, søtt, dyrt, billig (fint om prislappene er på varene), hva som er sunt. Bruker foreldrene det samme hjemme osv.

P3b: For å få repetert emnet Mat og drikke kan foreldrene spille matlotto, eller de kan f.eks. få oppgaver som går ut på at de skal spørre seg frem i gruppen etter ulike matsorter som de trenger for å kunne lage en matrett. Hver person må ha en oppgave å utføre, men samtidig må han/hun være i "besittelse" av noen matsorter som andre foreldre i gruppen vil ha behov for i forhold til sine oppgaver.

Presentasjon 4

Gjennom situasjonsbilder lage samtaler hvor ulike språkfunksjoner øves. Se eget skjema.

Kommunikasjonsøvelse

P4a: Foreldrene kan gjenfortelle hovedinnholdet fra samtalen til hverandre, eller fortelle om sin egen morgen.

Presentasjon 5

Bruk lekebiler av ulikebiltyper og med forskjellige farger. Her kan man øve bruk av lokalisasjon, f.eks. hvordan bilene står parkert, etter

hverandre, ved siden av hverandre, osv. Man kan sammenligne de ulike bilene, hvor mange vinduer, dører har den enkelte bilen osv.

Tegnspråktekster og tekstskaping

Disse aktivitetene bør bli lagt til slutt i modulen. Fortellingene må være korte og innholdet må bygge på de allerede gjennomgåtte emnene.

Modulene 1 - 4
Emne: Daglige gjøremål

Modul 1 Presentasjon 5		Modul 2 Presentasjon 4	
Forutsetter at emnet personbeskrivelse er gjennomgått		Forutsetter at emnene motorikk og mat og drikke er gjennomgått	
Situasjoner:	Språkfunksjoner	Situasjoner:	Språkfunksjoner
Kle på/ av seg Legge seg/stå opp “Min pekebok”	- fortelle - forklare/instruere/oppfordre - rose - irttesette - spørre - bekrefte - benekte - følelser	“Min morgen” - på badet - på kjøkkenet	- fortelle - forklare/instruere/oppfordre - rose - irttesette - spørre - bekrefte - benekte - følelser
Situasjonene foregår på soverommet. Ta med beskrivelse av vekkerklokke med vibrator. Blinklys og barnevakt.		Situasjonene foregår på bad og kjøkken. Ta med beskrivelser av blinklysanlegget for telefon, ringeklokke, brannalarm.	
Modul 3 Presentasjon 4		Modul 4 Presentasjon 4	
Forutsetter at emnet fødselsdag/karneval er gjennomgått		Situasjonene repeterer emnene fra modulene 1, 2 og 3	
Situasjoner:	Språkfunksjoner	Situasjoner:	Språkfunksjoner
Barnefest - lek og spill - ved matbordet	- ønske velkommen/ gratulere/ takke - fortelle - forklare/instruere/oppfordre - rose - irttesette - spørre - bekrefte - benekte - følelser	“Min dag” - morgen - lek - middag - barne-tv - kveld	- fortelle - forklare/instruere/oppfordre - rose - irttesette - spørre - bekrefte - benekte - følelser
Situasjonene foregår på stua.		Situasjonene foregår ulike steder i huset.	

Modul 2 TEMA

HOVEDOMRÅDE: AUDIOLOGI

Antall timer: 2

Emne: Øret, hørselsnedsettelse og hørselsmålinger

Momenter:

- Ørets anatomi
 - ytre øre
 - mellomøre
 - indre øre
- Ulike typer hørselsnedsettelse
 - mekaniske hørselstap
 - muligheter for medisinsk og kirurgisk behandling
 - nevrogene hørselstap
 - sneglehuset (cochleære-)
 - hørselsnerven (retrocochleære-)
 - hørselssenter i hjernen (sentrale-)
 - psykogene hørselstap
 - opplevd hørselstap uten organisk årsak
 - simulert hørselstap
- Terminologi
 - hørselshemmede: fellesbetegnelse
 - tunghørte: personer med større og mindre hørselstap som kan oppfatte tale ved hjelp av høreapparat
 - døve: personer som ikke kan oppfatte tale selv med høreapparat
 - sosialt døv: person som har problemer med å oppfatte tale med to eller flere til stede
 - døvblitt: personer som har mistet hørselen etter at talespråket er utviklet
- Hørselsmåling av småbarn
 - uformelle prøver/ distraksjonsprøver
 - formelle prøver: instrument med kjent styrke og tonehøyde
 - lekeaudiometri: audiometri i samspill med leker og belønning "tittlåda"
- Diagnostiseringsmetoder
 - *subjektive målinger
 - rentoneaudiometri (m/maskering)
 - taleaudiometri
 - *objektive målinger
 - impedance/tympanometri
 - era, evoked respons audiometry
 - ecog/ bra/ cra
 - oae, otoakustiske emisjoner
- de ulike testenes muligheter og begrensninger

Merknader:

Se vedlegg for mer detaljert momentliste.

Timene har som mål å formidle informasjon og kunnskap og gi foreldre anledning til å komme med spørsmål og problemstillinger som er relevante for dem og deres barn.

MODUL: 2 vedlegg

HOVEDOMRÅDE:	AUDIOLOGI
Antall timer:	2
Emne:	Øret, hørselsnedsettelse og hørselsmålinger

Momenter:

Ørets anatomi: ytre øre/ mellomøre/ indre øre

Ulike typer hørselsnedsettelse

- mekaniske hørselstap
ytre øre, mellom øret og stigbøyle/ovale vindu- muligheter for medisinsk behandling

- nevrogene hørselstap
sneglehuset/hørselsnerven/ hørselssenter i hjernen

- psykogene hørselstap
opplevd hørselstap uten organisk årsak
simulert hørselstap

Hørselsmåling av små barn

- uformelle prøver/distraksjonsprøver
observasjon av barnet ved ulike lydstimuli
hviske/tale/rope.
ting som lager lyd. kjente lyder som betyr noe.

- formelle prøver
instrument med kjent styrke og tonehøyde

- lekeaudiometri
audiometri i samspill med leker og belønning
"tittlåda"

Diagnostiseringsmetoder:

- subjektive målinger
 - hviskeprøve/stemmegaffel
- rentoneaudiometri (m/maskering)
 - toneterskel
 - benledningsterskel
 - Fowlers balansetest
 - ubehagsterskel
- taleaudiometri
 - diskriminasjon av enstavelsesord/ tostavelsesord/ tretallsprøven
 - Frittfelt, gevinst med høreapparat
 - RINNE- positiv/negativ
 - WEBER laterallere til høyre/venstre øre
- objektive målinger
 - impedance/tympanometri
 - mellomøretrykk
 - trommehinne og benkjedebevegelse
 - stapediusterskel
 - ERA, evoked respons audiometry
 - ECOG / BRA / CRA
 - OAE, otoakustiske emisjoner
 - TEOAE
 - terminologi, forklare forskjell
 - hørselshemmede. tunghørt. døv. sosialt døv. døvblitt

HOVEDOMRÅDE:	AUDIOLOGI
Antall timer:	2
Emne:	Årsaker til hørselstap

Momenter:

- Hvordan og når oppstår vanligvis mistanke om hørselstap?
alder for når hørselstap diagnostiseres
hvem oppdager vanligvis hørselstapet?
- Øresykdommer - årsaker til ledningshinder:
ytre øre
mellomøre
- Øresykdommer - årsaker til nevrogene og sentrale skader:
indre øre
retrocochleært
sentralt
- Behandling av årsaker til ledningshinder:
ekstern betennelse/eksem/sopp/ørevoks
atresia
mellomørebetennelse
sekretorisk otitt
otosklerose
- Behandling av nevrogene skader:
skader i det indre øre
retrocochleære skader

Merknader:

Se vedegg for en mer detaljert momentoversikt

Timene har som mål å formidle informasjon og kunnskap og gi foreldre anledning til å komme med spørsmål og problemstillinger som er relevante for dem og deres barn.

HOVEDOMRÅDE:	AUDIOLOGI
Antall timer:	2
Emne:	Årsaker til hørselstap

Momenter:**Øresykdommer- årsak til ledningshinder**

Ytre øre

- ekstern otitt
- manglende øregang
- ørevoks

Mellomøre

- sektorisk otitt
- akutt otitt
- kronisk otitt
- brudd i ørebenskjeden
- fastsittende øreben
- otosklerose

Øresykdommer- årsaker til nevrogene og sentrale skader

Indre øre

- morbus menieres
- meningitt
- sirkulasjonsforstyrrelser
- virusinfeksjon
- oksygenmangel
- arvelighet
- brudd
- stabile, progredierende hørselstap
- andre..

Retrocochleært

- svulster
- brudd
- blødninger
- andre årsaker

Sentralt

- skader
- blodpropp/ blødninger
- andre...

Behandling av årsaker til ledningshinder:

- ekstern betennelse
- atresia
- mellomørebetennelse
- sekretorisk otitt
- otosklerose

Behandling av nevrogene skader:

- skader i det indre øre
- retrocochleære skader

HOVEDOMRÅDE:**AUDIOLOGI**

Antall timer:

2

Emne:

Informasjon om Cochlea Implantat

Momenter:

- Operasjonsprosedyrer
 - hva er et cochlea implantat og hvordan fungerer det?
 - ulike typer implantat
 - operasjonssted i Norge, omfang og utvalgskriterier
- Muligheter og begrensninger
 - faktorer som påvirker valg
 - ulike ideologier og pedagogiske metoder
 - tegnspråk eller oral opplæring?
 - ulike holdninger og fokus på de spesialpedagogiske sentrene?
 - forventninger til effekt
- Erfaringer
 - hvordan måler vi nytteeffekt av CI?
 - erfaringer i Norge og internasjonalt
- Oppfølging av barn med CI
 - foreldreforeningen "Cochlea - klubben"
 - kompetansesentrene

Merknader:

Timene har som mål å formidle informasjon og kunnskap og gi foreldre anledning til å komme med spørsmål og problemstillinger som er relevante for dem og deres barn. Timene erstatter ikke individuell veiledning til foreldre som vurderer operasjon for sine barn eller har behov for tettere kontakt med ulike fagpersoner. Foreldre i slike situasjoner får råd om hvem de skal kontakte på senteret for oppfølging. Pedagogiske konsekvenser av CI tas opp i modul 4.

Undervisningsplanen i tegnspråk bygger på Plan for opplæring av foreldre til døve og sterkt tunghørte barn.

Målet for undervisningen er at foreldrene skal kunne kommunisere mest mulig uanstrengt og flytende med sine barn. Foreldrene skal få kunnskap om de rettigheter det døve/sterkt tunghørte barnet og familien har i forhold til det offentlige hjelpeapparatet og skolesystemet.

Opplæringen skal gi foreldrene innsikt og forståelse for sitt døve/sterkt tunghørte barns tospråklige og tokulturelle tilhørighet og den skal gi foreldrene innsikt i døves kultur og historie.

Undervisningsplanen har to hoveddeler:

* Tegnspråk

* Verdt å vite!

- døves kultur og historie
- informasjon om det å være foreldre til døve/sterkt tunghørte barn

Undervisningsplanen består av 40 moduler og på side gis en oversikt over emner og timefordeling. Hver modul består av 25 timers undervisning

For hver enkelt modul er det en oversiktsside over emner og timefordeling mellom planens to hoveddeler.

Hovedemne: Tegnspråk

Planens oppbygging

Modulene er skjematisk fremstilt og inneholder:

mål, emner, arbeidsmåter, materiell/kilder, språkfunksjoner (modul 1 - 11), språklære (modul 12 - 40).

Mål: Måloppnåelse for modulen.

Emner: En oversikt over modulens emner.

Arbeidsmåter: Forslag til hvordan undervisningen kan gjennomføres. Innføringen i de ulike emnene er gitt betegnelsen: Presentasjon 1, presentasjon 2 osv.

Kommunikasjonsøvelsene er gitt betegnelsene P1a, P1b osv. for de øvelsene som er knyttet til presentasjon 1, P2a, P2b for øvelser til presentasjon 2 osv. Deretter gis beskrivelser av de ulike øvelsene.

Materiell/kilder: Forslag til materiell/kilder som kan brukes.

Språkfunksjoner: Oversikt over funksjoner som skal være i fokus i den aktuelle modul.

Språklære: Oversikt over sentrale grammatiske emner i den aktuelle modul
NB! Er ikke utarbeidet.

Oversikten over språkfunksjoner er lagt inn i planen frem til modul 12. I modulene 1 til og med 8 gis også en skjematisk fremstilling av arbeidet med språkfunksjoner knyttet til spesifikke øvelser i disse modulene. Hvilke deler av grammatikken som skal være gjenstand for språklig trening på et hvert tidspunkt, er avhengig av hvilke språkfunksjoner som trenes.

Fra og med modul 12 skal oversikten over språkfunksjoner erstattes med språklære.

Språkfunksjonene er likevel sentral i undervisningen gjennom kommunikasjonsøvelsene til de ulike modulene.

De første 29 modulene er beskrevet i detalj. Deretter regner en med at lærerne/ -instruktørene, hvis de ønsker det kan bruke de samme kommunikasjonsøvelsene på nye emner fra modulene 30 til 40. Språklæren vil bli mer fremtredende i foreldrenes arbeid med språket i disse modulene, men det er fortsatt viktig at lærer/instruktør gir rom for kommunikasjonsøvelser i undervisningen.

Kommentarer til noen av emnene i planen.

Språk og språkbruk hos barn

Dette emnet er lagt inn i modulene 21 -23. Det er ikke lagt inn forslag til arbeidsmåter til dette emnet. Modulene 21, 22 og 23 skal gjennomføres på kompetansesentrene slik at hvert enkelt senter må utarbeide en plan over hvordan dette emnet skal presenteres over disse tre modulene.

Momenter som kan være aktuelle for planleggingen:

- * samarbeid med skolen der foreldre og skolebarn utfører oppgaver sammen
- * samarbeid med barnehagen der foreldre og barnehagebarna utfører oppgaver sammen
- * studere tegnspråktekster der barn er aktører med fokus på barns tegn og uttrykksmåter og grammatiske strukturer.
- * gjennom opptak av kommunikasjonsituasjoner se hvordan barn bruker ulike kommunikasjonsstrategier
- * se på barns organisering av informasjon
- * hvordan er barns mottakerbevissthet, hvordan kommer dette til uttrykk i språket

Språk og språkbruk hos ungdom

Dette emnet er lagt inn i modulene 30 - 33 . Det er ikke lagt inn forslag til arbeidsmåter til dette emnet. Modulene 30, 31,32 og 33 skal gjennomføres på kompetansesentrene slik at hvert enkelt senter må utarbeide en plan over hvordan dette emnet skal presenteres over disse tre modulene.

Momenter som kan være aktuelle for planleggingen:

- * samarbeid med skolen der foreldre og ungdom utfører oppgaver sammen
- * studere tegnspråktekster der ungdom er aktører med fokus på deres tegn og uttrykksmåter og grammatiske strukturer.
- * kan dere finne eksempler på at gruppetilhørighet kommer til uttrykk i språket
- * mottakerbevissthet, hvordan kommer dette til uttrykk i språket

Ungdomsrelaterte emner

Dette emnet er lagt inn i modulene 30 - 33. Det er ikke lagt inn forslag til arbeidsmåter til dette emnet. Modulene 30, 31,32 og 33 skal gjennomføres på kompetansesentrene slik at hvert enkelt senter må utarbeide en plan over hvordan dette emnet skal presenteres over disse tre modulene.

Momenter som kan være aktuelle for planleggingen:

- * hva opptar ungdommen i dag, utdanning, fritidsinteresser, moter, bil, kjærestier...osv.
- * hvordan fremstilles ungdom gjennom massemedia
- * ungdomstiden - en brytningstid
- * hvilke kontraster er det mellom dagens ungdom og vår ungdom
- * viktigheten av gruppetilhørighet
- * hva legger vi i uttrykket: "...typisk ungdommer "

Målsetninger for tegnspråkundervisningen

Hovedmålet med tegnspråkundervisningen er at foreldrene skal på en kulturelt akseptabel måte kunne forstå og produsere ytringer som passer inn i sammenhengen og er hensiktsmessig i en kommunikasjonssituasjon. (Kommunikativ kompetanse, Johansen 1981)

Delmål:

- få nødvendig leksikalsk kompetanse
- få kompetanse i kommunikasjonsstrategier
- få kompetanse i bruk av språkfunksjoner, samt kjennskap til ulike språkregistre
- få sikkerhet i bruk av de grammatiske strukturene
- få forståelse for tegnvalg og uttrykksmåter i ulike sjangre
- få lingvistisk bevissthet
- å kunne kommunisere på tegnspråk med mennesker i ulike aldre og med ulik bakgrunn

Målgruppen foreldre er en sammensatt gruppe. Dette innebærer en tilpasset og nivåddifferensiert undervisning. Det er tegnspråklærerens/-instruktørens oppgave å tilpasse undervisningsplanens innhold til den enkelte gruppe foreldre. Planens utforming forutsetter utarbeiding av timeplaner for undervisningen der det gis rom for:

- * tid til å snakke om undervisningen, både innhold og form. Hva oppleves som lærerikt, vanskelig osv.
- * bruk av dramaøvelser/visuelle øvelser/leker